

ONDERZOEKSRAPPORT

Evaluatie van de brede implementatie van de GO! methode in Almere
Muziekwijk Zuidoost

Dr. Ir. Ingrid Bakker, Dr. Frank den Hertog en Harmke Koning.

Deze publicatie is een onderdeel van het ZonMw-project 'GO! Almere', een samenwerking van gemeente Almere, hogeschool Windesheim, GGD Flevoland, RIVM en GO Visie.

Inhoud

1	GO! Almere.....	3
1.1	Aanleiding voor het project.....	3
1.2	Projectfasering.....	3
1.3	- Projectstructuur	4
1.4	Doelstelling van het project.....	5
1.5	Doelgroep	5
1.6	Producten	6
1.7	Duurzame doorwerking	6
2	Proces van GO! Almere	7
2.1	De GO! methode	7
2.1.1	Stappenplan van de methodische aanpak	8
2.1.2	Doel van de GO! methode.....	8
2.2	Verloop van GO! Almere	9
3	Evaluatie van GO! Almere	11
3.1	Doelstelling van de evaluatie.....	11
3.2	Doelgroep	11
3.3	Onderzoeksvragen	11
3.4	Methoden	12
3.5	Resultaten.....	13
3.5.1	Adoptie van de GO! methode	13
3.5.2	Uitvoerbaarheid van de GO! Methode.....	14
3.5.3	Tevredenheid over de GO! methode	15
3.5.4	Bruikbaarheid van de GO! methode	16
3.6	Deelconclusies	17
4	Conclusie	19
4.1	Reflectie op doelstellingen	20
4.2	Geleerde lessen.....	21
4.3	Aanbevelingen ter verbetering van de GO! methode	22
4.3.1	Aanbevelingen voor de uitbreiding van GO! materialen.....	22
4.3.2	Aanbevelingen voor het doorlopen van de GO! cyclus	23
5	Discussie	24
5.1	Beperkingen van het onderzoek.....	24
	Bijlagen	26
	A - Toestemmingsformulier	26
	B - Interview guide	28
	C - Codeerschema	30
	D - Samenvatting van evaluatie.....	31
	Literatuurlijst.....	33

1 GO! Almere

De GO! methode (Den Hertog et al., 2023) is een methodische aanpak voor het inrichten van een gezonde, lokale leefomgeving door bewoners en professionals, inclusief samenwerking met diverse gemeentelijke domeinen. Mogelijke drempels die door professionals worden ervaren om met de methode aan de slag te gaan, moeten met behulp van dit evaluatieonderzoek zichtbaar worden gemaakt, zodat voorstellen kunnen worden gedaan ter verbetering. Dit door het op de voet volgen van de toepassing van de methode in de praktijk in Almere Muziekwijk Zuidoost en naderhand met betrokken stakeholders op dit proces te reflecteren. Toepassing van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost moet enerzijds resulteren in concrete maatregelen om een gezondere wijk te realiseren. Anderzijds moet dit leiden tot een verbeterde methode, met verfijning van de ontwikkelde tools, waar professionals mee aan de slag kunnen gaan. Dit laatste doel bereiken we door de adoptie, tevredenheid, bruikbaarheid en uitvoerbaarheid van de methode te evalueren. De resultaten van deze evaluatie worden gecombineerd met inzichten opgedaan tijdens het monitoren (inbreng van betrokken onderzoekers bij GGD Flevoland) van de doorlopen stappen en geleerde lessen uit de bijeenkomsten met de integrale leergemeenschap, om zo te komen tot een brede evaluatie over de implementatie van de GO! methode door projectleiders van de gemeente Almere, in Almere Muziekwijk Zuidoost.

1.1 Aanleiding voor het project

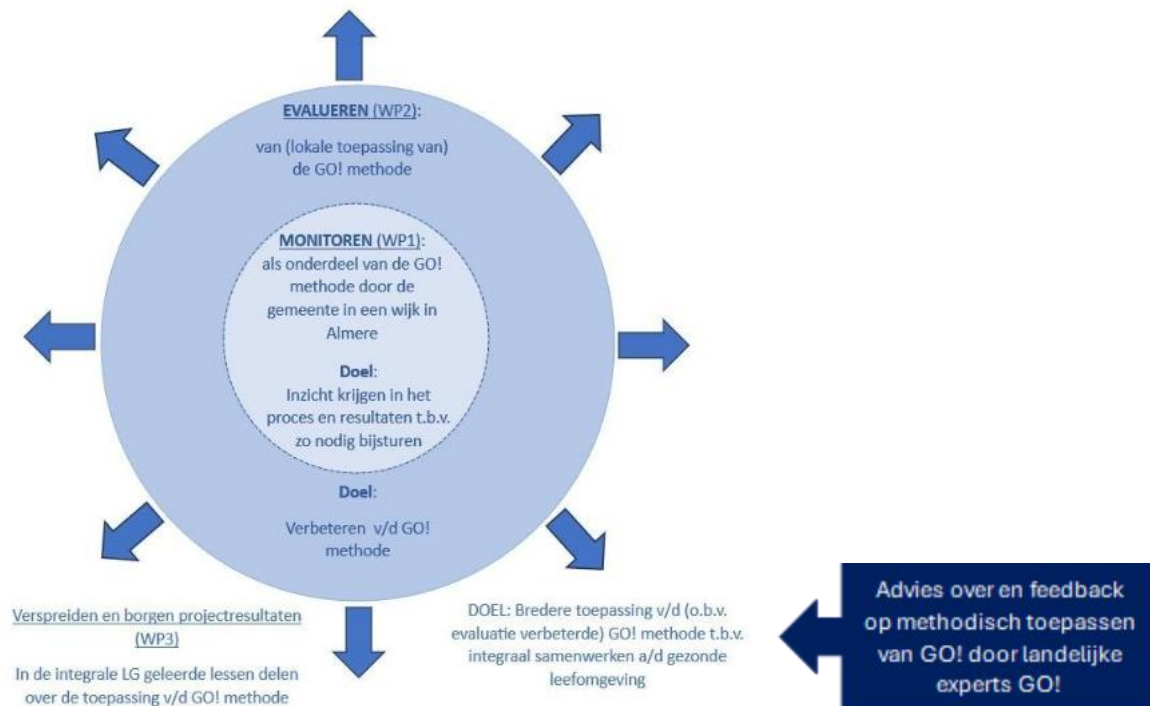
Het onderzoeksproject 'GO! Almere' is gestart als reactie op de uitdagingen rondom gezondheid en sociale leefomgeving in Almere, waaronder een relatief laag percentage bewoners met een goede ervaren gezondheid, eenzaamheid onder jongvolwassenen, en beperkte sociale participatie. Tegelijkertijd staat de stad voor een sterke bevolkingsgroei en een dubbele vergrijzing van de bestaande populatie. Dit vraagt om toekomstbestendige en inclusieve stadsontwikkeling. De gemeente Almere zet in op preventieve wijkgerichte aanpakken, waarbij de GO! methode wordt ingezet als een participatieve en data gedreven aanpak om samen met bewoners en maatschappelijke partners een gezondere leefomgeving te ontwikkelen. Dit project bouwt voort op eerdere succesvolle implementaties van de GO! methode in andere gemeenten en regio's en sluit aan bij bredere beleidsinitiatieven, zoals het Gezond en Actief Leven Akkoord (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2023).

1.2 Projectfasering

De looptijd van 'GO! Almere' betreft 12 maanden. Het project is op 1 juli 2024 gestart en loopt tot 30 juni 2025. Het proces van GO! Almere is op te delen in 3 werkpakketten (zie figuur 1).

- WP1: het toepassen van de GO! methode in een buurt/wijk in Almere en monitoren van de uitvoering;
- WP2: het evalueren van de adoptie, uitvoerbaarheid van en tevredenheid over de GO! methode; en
- WP3: het verspreiden van projectresultaten en duurzame borging.

Gestart wordt met de werkpakketten 1 en 2. Het evalueren uit werkpakket 2 loopt gelijk op met het doorlopen van de stappen uit de GO! methode. Zo beslaat de evaluatie de gehele methode van begin tot einde. Werkpakket 3 vindt plaats aan het einde van het project. Zodra alle stappen uit de GO! methode (WP1) doorlopen zijn, wordt een algehele procesevaluatie (WP2) gecombineerd met inzichten uit de tussentijdse monitoring (WP1). Pas dan kunnen de projectresultaten gedeeld worden.

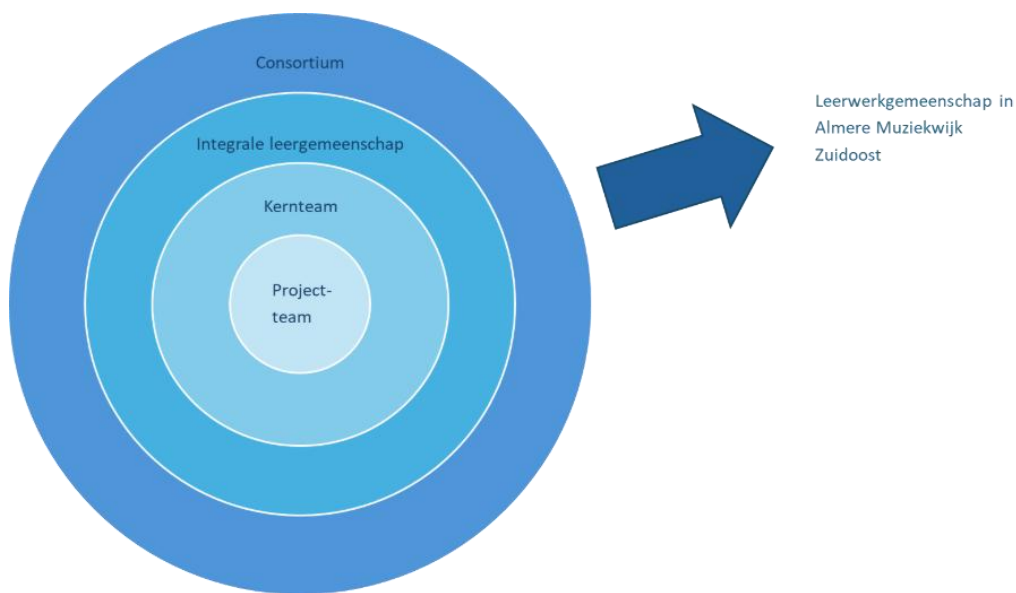
Figuur 1: Overzicht van de relatie tussen de verschillende werkpakketen en bijbehorende doelen.

1.3 - Projectstructuur

De projectstructuur van het project 'GO! Almere' omhelst een breed consortium, projectteam, kernteam en integrale leergemeenschap (zie figuur 2). Het kernteam is de motor van het project en bestaat uit medewerkers van de gemeente Almere, GGD Flevoland, GO Visie, Hogeschool Windesheim, de provincie Flevoland en de gemeenten Lelystad en Noordoostpolder. Het kernteam komt tijdens het traject tweemaal bijeen in de vorm van een integrale leergemeenschap, tijdens deze bijeenkomst staat samen leren van de opgedane inzichten centraal.

Het consortium bestaat uit de leden van het kernteam en andere uitvoeringspartners. Deze uitvoeringspartners zijn niet alleen medewerkers van gemeente Almere, maar ook aangesloten wijkprofessionals vanuit onder andere welzijnsorganisatie de Schoor en omliggende scholen uit Almere Muziekwijk Zuidoost. Het consortium komt tijdens het traject eveneens twee keer bijeen, tijdens de start- en afsluitende bijeenkomst. Ook betrokken bewoners uit Almere Muziekwijk Zuidoost zijn bij de afsluitende bijeenkomst aanwezig ten behoeve van gezamenlijke reflectie op het proces en de huidige stand van zaken wat betreft de uitgekozen maatregelenets.

Onderliggend aan de structuur van 'GO! Almere' is het projectteam, dat gedeelde verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering en toepassing van de GO! Methode in Almere Muziekwijk Zuidoost. Dit projectteam bestaat uit betrokken onderzoekers van hogeschool Windesheim en GGD Flevoland, die verantwoordelijk zijn voor tussentijdse monitoring en evaluatie, onafhankelijke adviseurs van GO Visie en RIVM, die ondersteunen bij de uitvoering van de methodische aanpak en de projectleiders vanuit gemeente Almere. Dit projectteam overlegt maandelijks over de stand van zaken binnen het traject.

Figuur 2: Overzicht van projectstructuur

1.4 Doelstelling van het project

Het hoofddoel van 'GO! Almere' is het adopteren en (leren) toepassen van de GO! methode om duurzaam bij te dragen aan de inclusieve en leefstijlvriendelijke stadsontwikkeling, gericht op een gezonde fysieke en sociale leefomgeving in de gemeente Almere. Enerzijds is de uitvoering van de methodische aanpak gericht op het verbeteren van de gezonde leefomgeving door het uitkiezen en implementeren van een maatregelen-set door bewoners en betrokken professionals, in samenwerking met de gemeente Almere. Anderzijds biedt het project een leerzame interactie tussen diverse afdelingen in de gemeente Almere, GGD Flevoland, de provincie Flevoland en andere uitvoeringsorganisaties. Het integraal werken aan co-creatie tijdens bewonersparticipatie, zoals wordt nagestreefd in de nieuwe Omgevingswet (2024), krijgt binnen 'GO! Almere' verder vorm. Door een combinatie van uitvoering, monitoring en evaluatie worden inzichten opgedaan over mogelijke verbeteringen van de GO! methode en de aansluiting op gemeentelijk beleid. Na afronding kan een verbeterde GO! methode overheidsorganisaties houvast bieden bij wijkgerichte projecten en de transitie naar het gebruik van participatieve instrumenten ter verbetering van de leefomgeving.

Per doelgroep is een eigen doelstelling geformuleerd die centraal stond tijdens het doorlopen van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost:

- Projectleiders en collega's van gemeente Almere doen verdere ervaring op met betrekking tot het integraal werken, zoals beschreven in de Omgevingswet (2024).
- Leden uit de integrale leergemeenschap, werkzaam voor gemeente Noordoostpolder, gemeente Lelystad en provincie Flevoland, leren mee en doen nieuwe inzichten op over bewonersparticipatie in de gezonde leefomgeving.
- Bewoners en professionals uit de wijk maken kennis met de methodische aanpak en komen gezamenlijk tot de uitvoering van een passende maatregelen-set.
- Onderzoekers uit het consortium dragen doormiddel van een proces- en effectevaluatie bij aan de verbetering van de GO! Methode.

1.5 Doelgroep

Bij de verschillende werkpakketten zijn de volgende doelgroepen betrokken:

	Intern betrokkenen	Extern betrokkenen	
	Bestuur en collega's gemeente Almere	Wijkbewoners en professionals	Bestaande en potentiële partners in het werkveld
WP1	X	X	
WP2	X	X	
WP3	X	X	X

1.6 Producten

Het onderzoeksproject 'GO! Almere' heeft een aantal beoogde resultaten die voortkomen uit de 3 bovengenoemde werkpakketen, evenals het proces van samen uitvoeren en leren binnen een integrale leergemeenschap. De producten zijn als volgt:

- *Communicatieplan* en *borgingsplan*, die als voorbeeld beschikbaar gesteld worden in het GO! Handboek voor andere gemeenten.
- *Uitvoeringsplan beleidsinterventie*, waarin de uitgekozen beleidsinterventie verwerkt zal worden in de uitvoeringsagenda van de gemeente Almere.
- *Beleidsadvies* over de implementatie van GO!, waarin GGD Flevoland op basis van monitoring gedurende het proces kenbaar maakt hoe andere gemeenten in Flevoland deze methode kunnen implementeren.
- *Monitoringsplan*, dat als voorbeeld beschikbaar gemaakt wordt in het GO! Handboek.
- *Beleidsnotitie*, waarin de Provincie Flevoland de kansen voor de implementatie van de GO! methode deelt met haar netwerk. Deze beleidsnotitie wordt tevens onderdeel van het GO! Handboek.
- *Evaluatierapport* over de uitvoering van de GO! methode in Almere, vanuit het perspectief van GO Visie als onafhankelijke procesbegeleider.
- *Borgingsplan* ten behoeve van de integrale leergemeenschap, waarin beschreven wordt hoe betrokken ambtenaren uit de integrale leergemeenschap nieuwe ervaringen met domein-overstijgend samenwerken duurzaam onderbrengen binnen gemeente Almere.
- En ten slotte dit *onderzoeksrapport* over de brede implementatie van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost, waarin hogeschool Windesheim opgedane inzichten deelt over hoe de implementatie van de GO! Methode door betrokken stakeholders is ervaren.

Na afronding van de implementatie van de methodische GO! aanpak in Almere, zijn bevindingen van GGD Flevoland, hogeschool Windesheim, RIVM en GO Visie vastgelegd in bovenstaande op te leveren producten en besproken met het consortium. Tijdens een slotevenement voor alle betrokkenen, inclusief bewoners, zijn opgehaalde ervaringen en bevindingen gedeeld. Evenals het vervolg van het project 'GO! Almere'. De op te leveren producten en overige bevindingen worden gedeeld via lokale, regionale en landelijke partijen, zoals gemeenten, Provincie Flevoland, GGD Flevoland, Kenniscentrum Maatschappelijke Innovaties Flevoland, Movisie, Academische Werkplaats Publieke Gezondheid en Werkplaatsen Sociaal Domein

1.7 Duurzame doorwerking

Duurzame borging van de projectresultaten krijgt vorm in een leerwerkgemeenschap rondom de uitvoering van de huidige en toekomstige maatregelen voor het bewerkstellings van een gezonde leefomgeving in Almere Muziekwijk Zuidoost, 'Gezonde Leefomgeving Almere'. Binnen de leerwerkgemeenschap doen bewoners, wijkprofessionals gemeentelijke experts uit alle domeinen, GGD Flevoland en de Provincie Flevoland mee aan gezamenlijke reflectie en intervisie ten behoeve van de uitvoering van de gekozen maatregelen.

2 Proces van GO! Almere

De GO! methode (Den Hertog et al., 2023) is een methodische aanpak voor het inrichten van een gezonde, lokale leefomgeving door bewoners en professionals, inclusief samenwerking van diverse gemeentelijke domeinen. Dit hoofdstuk licht de inhoud, stappenplan en doel van de GO! methode toe, evenals het verloop van de uitvoering van de methodische aanpak door de gemeente Almere. De korte weergave van dit proces biedt houvast bij het interpreteren van de resultaten uit de evaluatie.

2.1 De GO! methode

De GO! methode omvat een stappenplan, uitgeschreven in een handboek, en maatregelenmenu met concrete praktijkvoorbeelden. Met deze materialen kunnen gemeenten en regio's samen met sociale partners en bewoners aan de slag met het gezonder maken van de fysieke en sociale leefomgeving op lokaal niveau, op wetenschappelijke onderbouwde en gestructureerde wijze.

Figuur 3: Monitoren en evalueren van proces en maatregelen is stap 6 in de GO! methode.

De GO! methode onderscheidt zich van andere participatie instrumenten door een methodische en cyclische aanpak. Waarbij niet enkel aandacht is voor de brede betrokkenheid van bewoners in de uitgekozen wijk, maar ook voor andere stakeholders met een relatie tot de gezonde leefomgeving. Neem bijvoorbeeld wijkprofessionals, ondernemers en scholen. Door het doorlopen van de zes stappen (zie figuur 3) binnen de methode, worden maatregelen en activiteiten in onderlinge samenhang besloten en uitgevoerd. Co-creatie van maatregelen en kennis over de wijk staat centraal binnen dit proces. Hiermee draagt de GO! methode bij aan een integrale bevordering van de gezonde leefomgeving. Om te bepalen wat er nodig is voor het integraal bewerkstelligen van een lokale gezonde leefomgeving, worden reeds beschikbare informatie (kwantitatief en kwalitatief) gecombineerd met de perspectieven van bewoners en andere stakeholders uit de wijk. Prioriteiten die voortkomen uit deze vergelijking, worden in samenspraak vertaald tot concrete maatregelenmenu's en gezamenlijk uitgevoerd.

2.1.1 Stappenplan van de methodische aanpak

Binnen de GO! methode worden zes processtappen tot co-creatie met inwoners ten behoeve van een gezonde leefomgeving beschreven, dit zijn:

1. Regionale en gemeentelijke context in kaart brengen.

Door het verzamelen van bestaande informatie over beleid, demografie, ruimtelijke en sociale ontwikkelingen op regionaal en gemeentelijk niveau, schetst men duidelijke kaders voor de uitvoering van de methodische aanpak in desbetreffende wijk.

2. Opstellen van het wijkprofiel.

Bestaande kwantitatieve data over thema's als voorzieningen, sociale cohesie, gezondheid en milieu worden gevisualiseerd in een 'dataroos'. Deze visualisatie, op basis van openbare gegevens beschikbaar vanuit het CBS, RIVM en overige bronnen, laat zien hoe de wijk presteert op deze thema's ten opzichte van de omliggende gebieden en geeft daarmee een eerste idee van noodzakelijke prioriteiten op het gebied van de gezonde leefomgeving.

3. Schetsen van ervaren kansen en bedreigingen door inwoners.

Verzamelde gegevens o.b.v. de dataroos en gemeentelijke context worden voorgelegd aan diverse bewonersgroepen tijdens een groepsbijeenkomst. Deze bijeenkomst heeft als doel het ophalen van lokale ervaringen en wensen.

4. Ontwikkelen van optionele maatregelensets.

Door het combineren van inzichten uit stap 2 en 3 met expertise van (wijk)professionals werkzaam in de gezonde leefomgeving, kunnen maatregelen en plekken met de meeste kans voor gezondheidswinst worden uitgekozen uit het GO! maatregelenmenu.

5. Ontwikkelen en implementeren van maatregelensets.

Samen met betrokkenen uit de gemeente, bewoners en professionals uit de wijk worden tijdens een groepsbijeenkomst prioriteiten gesteld en keuzes gemaakt om tot breed gedragen maatregelen te komen die bijdragen aan een lokale gezonde leefomgeving.

6. Monitoring en evaluatie.

De methodische en integrale GO! aanpak vraagt om het doorlopen van een continue cyclus van co-creatie met bewoners. Dit houdt in dat zowel het proces als gekozen maatregelensets onderhevig zijn aan monitoring en evaluatie, deze inzichten dienen als input voor de verbetering van een volgende GO! cyclus.

2.1.2 Doel van de GO! methode

Het doel van de GO! cyclus is het op integrale en co-creatieve wijze komen tot maatregelen ter bevordering van een lokale gezonde leefomgeving. Hierbij gaat het zowel om gezondheidsbevordering, gezondheidsbescherming als om aspecten van aantrekkelijk en prettig wonen (RIVM, z.d.). Deze maatregelen dienen geregeld te worden bijgestuurd op basis van monitoring en evaluatie. Uitvoerende gemeenten of regio's worden hierbij ondersteund door onafhankelijke experts op het gebied van de gezonde leefomgeving. Daarnaast is het voor uitvoerende gemeenten of regio's een waardevolle ervaring met integraal, domein overstijgend en cyclisch werken aan een gezonde inclusieve, leeftijdsvriendelijke leefomgeving.

2.2 Verloop van GO! Almere

Zoals eerdergenoemd was de looptijd van 'GO! Almere' 12 maanden, de GO! methode is uitgevoerd door gemeente Almere tussen 1 juli 2024 en 30 juni 2025. Hierbij werden de twee aangewezen projectleiders vanuit gemeente Almere ondersteund door een projectteam bestaande uit GGD Flevoland, hogeschool Windesheim, RIVM en GO Visie. Naast het doorlopen van de zes processtappen heeft binnen looptijd van 'GO! Almere' een aantal bijeenkomsten plaatsgevonden, namelijk: een start- en afsluitende bijeenkomst met het gehele consortium, een bijeenkomst met de integrale leergemeenschap en zijn er twee train-de-trainer trainingen verzorgd door Windesheim/RIVM en GO Visie. Onderstaand is een korte samenvatting van het procesverloop van GO! Almere, gebaseerd op resultaten uit de monitoring (zie monitoringsplan van GGD Flevoland) en de evaluatie van de uitvoering van 'GO! Almere' door GO Visie (zie evaluatierapport). Een belangrijke kanttekening is het feit dat de stappen van de GO! methode in deze situatie versneld zijn doorlopen, dit vanwege korte looptijd (als gevolg van vertraging in de locatiekeuze) en context van het project.

1. Regionale en gemeentelijke context in kaart brengen.

Het project startte met een verkenning van geschikte wijken in Almere voor een interventie met de GO! methode. Waar in het voortraject was besloten dat we een pilotbuurt zouden kiezen in Stad-West als onderdeel van gebiedsagenda proces, waren we door vertraging in dat project genoodzaakt om in de zomer van 2024 een alternatief te vinden in Almere Poort. Toen bleek dat GO! daar niet kon starten als gevolg van een conflicterend ander participatieproject (Jantje Beton), moesten we nogmaals op zoek naar een nieuwe buurt. Dat werd uiteindelijk Muziekwijk Zuidoost, waarbij we aansloten bij het gebiedsagenda proces. Na passen en meten ging het project in het voorjaar van 2025 van start in stadsdeel Almere Stad-West, specifiek in de Muziekwijk Zuidoost. Allereerst dienden bestaande beleidskaders als input voor het GO! proces, uitgangspunt werd de opgestelde gebiedsagenda voor Almere Stad-West. Hierin zijn drie relevante prioriteiten geformuleerd met betrekking tot de gezonde leefomgeving, namelijk: goed opgroeien in de wijk, goed ouder worden in de wijk en aantrekkelijke openbare ruimte.

2. Opstellen van het wijkprofiel.

Op basis van bestaande kwantitatieve data, op een eerder moment verzameld door gemeente Almere, CBR, RIVM en GGD Flevoland, is een dataroos samengesteld met 50 lokale indicatoren verdeeld in zes pijlers van de gezonde leefomgeving.

3. Schetsen van ervaren kansen en bedreigingen door inwoners.

Om opgehaalde kwantitatieve data over Almere Muziekwijk Zuidoost aan te vullen met het perspectief van bewoners en professionals uit de wijk, is een bewonersbijeenkomst georganiseerd waarin ervaringen en kansen centraal stonden. Op basis van de dataroos en gemeentelijke context is een concept-SWOT (die voorkwam uit gebiedsagenda proces) gemaakt en besproken. Deze is in 3 gespreksrondes met ongeveer 15 bewoners verder uitgewerkt om tot een vervolledigd beeld te komen van de 3 leidende thema's uit de gebiedsagenda Almere Stad-West.

4. Ontwikkelen van optionele maatregelenets.

In overleg met landelijke GO! experts uit het consortium en betrokken collega's van gemeente Almere zijn kansrijke thema's en plekken in Almere Muziekwijk Zuidoost geïdentificeerd. Uit het maatregelenmenu zijn op basis van deze bevindingen een aantal praktijkvoorbeelden van mogelijke maatregelenets gekozen.

5. Ontwikkelen en implementeren van maatregelenets.

In een tweede bewonersbijeenkomst stond het prioriteren en kiezen van maatregelen ter bevordering van de gezonde leefomgeving in Almere Muziekwijk Zuidoost centraal. Na het voorleggen van de

definitieve SWOT en mogelijke maatregelen sets is in een werksessie met bewoners en professionals uit de wijk een keuze gemaakt 4 voor maatregelen sets, namelijk: de bouw van een hondenontmoetingsplek, impuls geven aan het gezonde schoolpleinen traject bij OBS de Vuurvogel, uitzetten van een studentenopdracht ter reductie van zwerfafval en het vergroten van het aantal AED's en burgerhulpverleners. Bewoners en professionals uit de wijk zijn aan elkaar gekoppeld om de uitvoering van de maatregelen te bewerkstelligen, waarbij gemeente Almere een faciliterende rol speelde.

6. Monitoring en evaluatie.

Na afloop van 'GO! Almere' zijn zes evaluerende gesprekken gevoerd met betrokken stakeholders, aangevuld met participerende observaties en een documentanalyse. De bevindingen van hogeschool Windesheim zijn gedeeld en vergeleken met bevindingen van GGD Flevoland uit de procesmonitoring. Een gezamenlijke terugblik op geleerde lessen tijdens een tweede bijeenkomst met de integrale leergemeenschap heeft niet plaatsgevonden, wel hebben de aanwezige stakeholders tijdens de afsluitende bijeenkomst gezamenlijk stilgestaan bij de eigen ervaringen met 'GO! Almere'.

3 Evaluatie van GO! Almere

Met de evaluatie van de brede implementatie van de GO! Methode in Almere Muziekwijk Zuidoost wordt onderzocht of de beoogde doelen van het ZonMw project 'GO! Almere' daadwerkelijk zijn behaald. De onderliggende vraag is als volgt: *Draagt de GO! methode bij aan het op participatieve wijze creëren van een gezonde leefomgeving in Almere?*

De volgende kernpunten dienen ter evaluatie van het project 'GO! Almere':

- Adoptie van de GO! methode en factoren die de adoptie belemmeren en bevorderen
- Tevredenheid over de GO! methode (inclusief de train-de-trainer training) onder alle betrokkenen (bewoners, professionals etc.)
- Uitvoerbaarheid van de GO! methode (incl. GO! materialen) door GO! projectleider(s)
- Inzet en bruikbaarheid van de (uitkomsten van de) GO! methode voor gemeentelijk beleid gericht op een gezonde leefomgeving, en factoren die dit belemmeren en bevorderen.

3.1 Doelstelling van de evaluatie

Het evalueren van 'GO! Almere' staat centraal in WP2 en WP3. Door evaluatie van de toepassing van de GO! methode en geleerde lessen op te halen uit de integrale leergemeenschap en het kernteam, wordt beoogd de GO! methode te verbeteren. De verspreiding en borging van opgedane inzichten in WP3 heeft als doel de bredere implementatie van de verbeterde GO! methode door andere gemeenten en regio's te ondersteunen.

3.2 Doelgroep

De procesevaluatie van 'GO! Almere' is gericht op het achterhalen van ervaringen van onderstaande doelgroepen met de GO! methode:

- Projectleiders vanuit gemeente Almere, die verantwoordelijk zijn voor het uitvoeren en implementeren van de GO! Methode in Almere Muziekwijk Zuidoost.
- Leden uit de integrale leergemeenschap, die een bijdrage geleverd hebben aan het verschaffen van inzicht in de succes- en faalfactoren van het samen met bewoners werken aan een gezonde leefomgeving en meer specifiek het gebruik van de GO! methode om dat doel mee te bereiken.
- Bewoners uit Almere Muziekwijk Zuidoost, die samen met professionals verantwoordelijk zijn voor het kiezen van een passende maatregelen-set.
- Professionals uit Almere Muziekwijk Zuidoost, die advies geven over mogelijke maatregelen-sets in relatie tot de context van Almere Muziekwijk Zuidoost.

3.3 Onderzoeksvragen

Ter ondersteuning bij het achterhalen van inzichten over de tevredenheid, uitvoerbaarheid en bruikbaarheid van de GO! methode, zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Welke factoren bevorderen of belemmeren de adoptie van de GO! methode?
- Hoe tevreden zijn de projectleiders vanuit gemeente Almere over de aansluiting van de train-de-trainer trainingen op uitvoering van de GO! methode in de praktijk?
- Hoe wordt de uitvoerbaarheid van de GO! methode, zoals beschreven in het handboek en bijbehorende materialen door de GO! projectleiders en andere betrokkenen ervaren?
- In welke mate zijn de beoogde doelgroepen bereikt en actief betrokken tijdens de uitvoering van de GO! methode in Almere?
- Hoe hebben bewoners hun deelname aan 'GO! ALmere' ervaren, specifiek tijdens de bewonersbijeenkomsten?

3.4 Methoden

Ter evaluatie van het project 'GO! Almere' heeft (een onderzoeker van) Hogeschool Windesheim diverse werkzaamheden uitgevoerd om een antwoord te formuleren op bovenstaande onderzoeksvragen. Met oog op de grote diversiteit van de betrokken doelgroep, evenals diverse tekstuele bronnen, zijn verschillende onderzoeksmethoden toegepast om inzichten op te halen over de tevredenheid, bruikbaarheid en uitvoerbaarheid van deelnemers uit het project 'GO! Almere'. Verzamelde data zijn kwalitatief van aard en is binnen de omgeving van Atlas. TI verwerkt, volgens de methode van thematische analyse.

Participerende observaties

Tijdens twee bewonersbijeenkomsten in Almere Muziekwijk Zuidoost, volgens stap 3 en 4 van de GO! methode, zijn observaties genoteerd door een deelnemende onderzoeker. Het doel van deze participatieve observatie was het in kaart brengen van inzichten die zich voordeden tijdens het proces en interactie tussen deelnemende bewoners en professionals. De uitkomst van deze participerende observaties waren geanonimiseerde geschreven notulen, met observaties over het proces en inhoud de bijeenkomsten, evenals leerpunten en advies voor een volgende keer. Alle aanwezigen waren op de hoogte van de aanwezigheid en rol van desbetreffende onderzoeker.

Evaluerende gesprekken

Na afloop van de twee bewonersbijeenkomsten zijn aanwezige bewoners en professionals benaderd ter deelname aan een evaluerend gesprek over de eigen betrokkenheid bij de uitvoering van de GO! methode door de gemeente Almere. In totaal zijn 6 evaluerende gesprekken gehouden, met betrokken bewoners, professionals en collega's van de gemeente Almere en de projectleiders van 'GO! Almere'. Centraal in de evaluerende gesprekken stond het in beeld brengen en vergelijken van ervaringen van de betrokkenen met 'GO! Almere'. De gesprekken zijn vormgegeven volgens de methode van een semigestructureerd interview, waarbij kernthema's en vragen georganiseerd zijn in een interview guide (zie bijlage B). Binnen de interview guide zijn vragen over de vier bovengenoemde kernpunten van evaluatie (adoptie, tevredenheid, uitvoerbaarheid en bruikbaarheid), toegespitst op de verschillende rollen van betrokkenen.

Content-analyse

Naast het genereren van nieuwe kwalitatieve data door middel van evaluerende gesprekken, bevatten de gemaakte notulen te allen tijde van het proces tussentijdse inzichten. Via de methode van thematische analyse zijn alle tekstuele documenten nagelopen op tussentijdse inzichten en geleerde lessen tijdens het proces. Omdat vanwege de diversiteit en hoeveelheid aan bronnen geen onderscheid te maken was o.b.v. de vier kernpunten ter evaluatie, is de kwalitatieve data als volgt gecategoriseerd: proces, rol van gemeente, GO! methode, bewonersbetrokkenheid, overige stakeholders, kritische vragen en overig. Deze inzichten en geleerde lessen zijn later vergeleken met en toegevoegd aan de resultaten die voortkwamen uit de evaluerende gesprekken.

Ethische overwegingen

Alle deelnemers zijn voorafgaand aan de evaluerende gesprekken geïnformeerd over het doel van het onderzoek en hebben een toestemmingsformulier, in lijn met de privacy en datamanagementrichtlijnen van hogeschool Windesheim, ondertekend. Hoewel de resultaten in het evaluatierapport doormiddel van pseudoniemen worden gepresenteerd, is het volledig verhullen van functies en plaatsnamen niet altijd mogelijk gebleken. Vanwege de kleinschalige uitvoering van 'GO! Almere' en het beperkte aantal betrokkenen bestaat de kans dat uitspraken indirect herleidbaar zijn tot specifieke personen of functies binnen betrokken partijen. De mogelijke implicaties hiervan zijn besproken met de deelnemers. De onderzoeker heeft zich er in alle fasen van het proces bewust van getoond om zorgvuldig en integer om te gaan met persoonlijke ervaringen en meningen van deelnemers, onder andere door transparant te zijn

over diens rol en doel tijdens bewonersbijeenkomsten en door alle gegevens vertrouwelijk te verwerken volgens gangbare richtlijnen voor kwalitatief onderzoek.

3.5 Resultaten

Om te achterhalen of het doorlopen van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost heeft bijgedragen aan het creëren van een gezonde leefomgeving op participatieve, zijn diverse methoden ingezet ter evaluatie van het traject. Onderstaande resultaten bestaan uit een samenvatting van kwalitatieve data over vier onderstaande kernpunten ter evaluatie (adoptie, uitvoerbaarheid, tevredenheid en bruikbaarheid) (zie bijlage D).

3.5.1 Adoptie van de GO! methode

De adoptie van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost verliep in de praktijk moeizaam, met name vanwege de trage start van het traject. Het bleek een ingewikkeld proces om te komen tot een geschikt gebied om de GO! methode tot uitvoering te brengen. De projectleiders schetsen in een evaluerend gesprek een situatie waarin het 'passen en meten' was om de start van 'GO! Almere' aan te laten sluiten op lopende processen binnen de gemeente Almere, met betrekking tot de gebiedsagenda Stad-West. *"Om het te laten landen binnen andere processen bij de gemeente is gewoon lastig, omdat je weet dat er heel veel loopt en je weet tegelijkertijd ook dat welke keuze je ook maakt, dat nooit iedereen het eens is of tevreden is."*, aldus een van de projectleiders.

Belemmerende factoren

De zoektocht aan het begin van de looptijd van 'GO! Almere' resulteerde in tijdsdruk om alle geformuleerde stappen binnen de GO! methode te doorlopen in Almere Muziekwijk-Zuidoost. Ondanks herhaalde inzet van de projectleiders om, op diverse wijze, samen met bewoners deelnemers te werven voor de bewonersbijeenkomsten, gaven zowel de projectleiders, professionals als bewoners aan dat de opkomst en representativiteit van bewoners niet naar wens was. De belangrijkste oorzaak voor de beperkte opkomst van bewoners en scheve verhouding met het aantal aanwezige professionals uit de wijk tijdens de bewonersbijeenkomsten, blijkt de korte termijn waarop de bijeenkomsten georganiseerd moesten worden. Bovendien leidde het gekozen tijdstip en locatie van de bijeenkomsten tot praktische belemmeringen voor deelname. Bewoners gaven aan dat bijeenkomsten beter op een geschikter tijdstip en binnen de wijk zelf hadden kunnen plaatsvinden.

Hoewel de 'selecte' groep aanwezigen het kiezen en concretiseren van maatregelen ter bevordering van de gezonde leefomgeving vergemakkelijkte, benoemen bewoners moeite te hebben gehad met het maken van keuzes voor medebewoners uit Almere Muziekwijk Zuidoost. Terugblikkend op de bewonersbijeenkomsten geeft een betrokken professional het volgende advies over de noodzaak van het creëren van duurzame betrokkenheid: *"Houdt betrokkenheid zo lang mogelijk breed, maar de uitvoering smal."* Concreet houdt dit in dat tussentijdse resultaten teruggekoppeld hadden moeten worden naar de gehele wijk, in plaats van enkel de eerdere aanwezige bewoners. Ook had de adoptie van de GO! methode bevordert kunnen worden door meer tijd in te ruimen voor informeel contact met bewoners, naast het uitvoeren van de 6 stappen, op deze manier *"[...] had je meer mensen in je treintje kunnen houden."*

Bevorderende factoren

Ondanks bovengenoemde knelpunten, waren ook proceselementen aanwezig die de adoptie van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost ten goede kwamen. Zo bleek de aanwezigheid van wijkwerkers tijdens de bewonersbijeenkomsten van grote waarde voor het ontstaan van eigenaarschap over de gekozen maatregelen onder betrokken bewoners. Deze wijkwerkers beschikten over bestaande relaties in de wijk en zochten contact om verscheidene ideeën gezamenlijk op te pakken. Een projectleider

reflecteert hierop: *“Collega’s die echt in de frontlijn staan, dus regelmatig contact hebben [met bewoners], daar kan je eigenlijk niet zonder. Zij hebben al een band met de wijk en daar ben je eigenlijk toch wel van afhankelijk als je een eenmalige interventie gaat uitvoeren.”* Ook de samenwerking met externe partners binnen het projectteam en de integrale leergemeenschap van ‘GO! Almere’, o.a. bestaande uit hogeschool Windesheim, GGD Flevoland, RIVM en GO Visie, zorgde voor brede en diepgaande ondersteuning bij de uitvoering van de processtappen, evenals de mogelijkheid tot ‘spiegelen’ over gemaakte keuzes.

3.5.2 Uitvoerbaarheid van de GO! Methode

De uitvoering van de GO! methode vraagt volgens de projectleiders in de praktijk om meer tijd, afstemming en ondersteuning dan vooraf was ingeschat en dan in de methode is voorzien. Het voortraject van de GO! methode, bestaande uit het informeren, enthousiasmeren en puzzelen met collega’s uit verschillende domeinen, vraagt om meer inzet dan beschikbaar was in de huidige urenverdeling. *“Het is belangrijk dat we meebewegen met andere dingen die al lopen binnen de gemeente. Dat het goed op elkaar aansluit en dat we niet alles naast elkaar doen.”*, aldus een van de projectleiders. Domein overstijgend samenwerken ten behoeve van de GO! methode vraagt veel afstemming, een proces waar idealiter een uitvoerder part- of fulltime mee aan de slag kan. Schakelen tussen belangen van zowel interne als externe betrokken partners vraagt om een persoon die daar de ruimte en verantwoordelijkheid voor heeft.

Daarnaast geven alle geïnterviewde partijen aan dat de stappen binnen de GO! methode een wat idealistisch beeld schetsen van de soms rommelige en ingewikkelde werkelijkheid van bewonersparticipatie. *“Dat moet je ook maar voor elkaar krijgen, dat kan in de realiteit niet altijd.”*, aldus een van de projectleiders. Tijdens het evaluerende gesprek wordt dan ook meermaals benoemd dat ‘GO! Almere’ een ‘lerend proces’ is, dat vaker uitgevoerd moet worden om met meer gemak en vertrouwen de stappen te kunnen doorlopen. Succes van het traject hangt af van de kwaliteiten en sociale competenties van de uitvoerders, iets wat tijdens ‘GO! Almere’ door zowel bewoners als betrokken professionals als zeer positief is ervaren. De train-de-trainer trainingen, verzorgd door het RIVM en GO Visie, zijn volgens de projectleiders zeer behulpzaam bevonden om meer kennis en kunde te vergaren over de GO! methode. De uitwisseling tussen deelnemers uit de integrale leergemeenschap is als waardevol ervaren en zou meer ‘body’ hebben gegeven aan de uitvoering van de GO! methode. Daarentegen is er door de geïnterviewde projectleiders wel expliciete behoefte uitgesproken om nog een derde train-de-trainer training te organiseren, waarin toekomstige uitvoerders terecht zouden kunnen ter ondersteuning bij de inzet en uitvoering van de gekozen maatregelen.

GO! materialen

Wat betreft de ondersteunende materialen is er vanuit de uitvoerende projectleiders en betrokken collega’s behoefte aan meer praktische hulpmiddelen. Het GO! handboek biedt waardevolle informatie volgens lezers, maar is in de praktijk te uitgebreid om makkelijk te delen met collega’s of herhaaldelijk op terug te vallen. Een korte samenvatting van de methodische aanpak, visueel weergegeven op één A4’tje werd vaak genoemd als wenselijk. Evenals het werken met standaard formats en templates voor presentaties, flyers en overige. Ook zou het helpen als het handboek duidelijker beschrijft wat het benodigde resultaat is van het uitvoeren van desbetreffende stap. *“Dus al gaat het proces anders, dan weet je of je wel alle informatie opgehaald hebt om de volgende stap te kunnen uitvoeren.”*, aldus een van de projectleiders. Een andere suggestie is een uitbreiding van het GO! handboek met welke extra interventies nodig zijn om de juiste informatie op te halen. Praktijkvoorbeelden voor alternatieve of informele vormen van participatie en co-creatie, geven houvast wanneer het proces anders loopt dan verwacht. Op deze manier blijft de GO! methode werkbaar binnen de dynamische context van wijkgericht en domein overstijgend samenwerken.

3.5.3 Tevredenheid over de GO! methode

Projectleiders

De projectleiders vanuit gemeente Almere reflecteren positief op het proces van 'GO! Almere', die zij omschrijven als een waardevolle kennismaking met procesgerichte vormen van participatie. De GO! methode wordt dan ook beschouwd als een leerinstrument voor domein overstijgend en integraal samenwerken in de wijk. Waarbij men toewerkt naar het creëren van co-creatieve oplossingsrichtingen en samenwerkingsverbanden, in plaats van het slagen van een eenmalig project. *"Het gaat veel meer om een proces, in plaats van een project. Maar het vraagt wat lobby binnen de gemeente om dat te verkondigen."*, volgens een van de projectleiders. Daarnaast is het als waardevol ervaren om de GO! methode te kunnen vergelijken met andere participatie-instrumenten die ingezet worden door de gemeente Almere, bijvoorbeeld in de formulering van wijk- of gebiedsagenda. Hierover wordt het volgende gedeeld: *"Het was een spannend, maar ook leerzaam proces. Het was leuk om te vergelijken hoe loopt dit proces anders dan bijvoorbeeld de gebiedsagenda of wijkagenda processen? Welke elementen pak je daar nou uit? Wat zijn de verschillen en hoe wordt dat beleefd?"*

Tegelijkertijd geven de projectleiders aan dat de GO! methode soms een idealistisch beeld schetst van participatie, waardoor de geformuleerde stappen niet altijd aansluiten op de praktijk. Om die reden vergt uitvoering van de GO! methode meer informeel contact met bewoners, aanwezigheid in de wijk en een adaptief vermogen van alle betrokken partijen. Uiteindelijk wordt de uitkomst van 'GO! Almere', de oplevering van drie maatregelen sets ter bevordering van de gezonde leefomgeving in Almere Muziekwijk Zuidoost, als tweede prioriteit geschetst door de projectleiders, men hecht meer belang aan de nieuwe inzichten die zijn opgedaan over het vormgeven van interventies op participatieve wijze met bewoners en maatschappelijke partners.

Bewoners

De ervaringen van bewoners met de GO! methode zijn gemengd, maar laten overwegend waardering zien voor het initiatief en de betrokkenheid van de gemeente Almere. Verschillende bewoners geven aan dat de methode bijdroeg aan het concretiseren van eerder opgehaalde ideeën in het kader van de gebiedsagenda: *"Je gaat meer inzoomen op de wijk zelf. Dat vond ik heel leuk, want dan ga je wat er daarvoor gedaan is bij de gebiedsagenda. Toch wat meer handjes en voetjes geven daar in de wijk."* Ook werd de inzet van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost gewaardeerd als teken van gemeentelijke betrokkenheid: *"Ik vind het een goed initiatief van de gemeente dat ze meer betrokken zijn bij de burgers. En daar zijn ze uiteindelijk voor."*, aldus een bewoner. Het opbouwen van nieuwe relaties en verdiepen van bestaande relaties met ambtenaren van de gemeente Almere werd als waardevol ervaren. Daarnaast blijkt uit gesprekken met betrokken bewoners tijdens de afsluitende bijeenkomst dat zij een grote mate van eigenaarschap voelen over de uitgekozen maatregelen sets en succesvolle uitvoering hiervan, in samenwerking met de wijk.

Tegelijkertijd waren er ook kritische geluiden vanuit het perspectief van betrokken bewoners. De opkomst bij de bijeenkomsten viel bewoners tegen, zeker in verhouding tot hun eigen inspanning tijdens het flyeren: *"[...] en er dan meer een handjevol mensen op afkomt. Onvoorstelbaar."* Tijdens de evaluerende gesprekken zijn hier en daar dan ook twijfels geuit met betrekking tot de vraag of de uitgekozen maatregelen wel breed gedragen of representatief zijn voor belangen van de gehele wijk. Ook werd de korte tijdsspanne waarin de laatste drie stappen van de GO! methode zijn doorlopen als belemmerend ervaren: *"Het proces voelde vanwege tijdsdruk soms wat geforceerd."* Hoewel deelnemers aangeven een volgende keer opnieuw te willen deelnemen aan een soortgelijk traject, delen ze verschillende verbeterpunten zoals: betere informatievoorziening over het doel en de processtappen

van de GO! methode, duidelijke regie tijdens bewonersbijeenkomsten en meerdere vormen van informatievoorziening naast mails en flyers.

Professionals

Betrokken professionals vanuit gemeente Almere spreken zich positief uit over de opzet en de inhoudelijke structuur van de methodiek, maar wijzen tegelijkertijd op beperkingen in de praktische uitvoering. De GO! methode werd gewaardeerd vanwege de heldere opbouw om co-creatie vorm te geven: *“De stappen zijn allemaal heel logisch, eerst de cijfers en die dan delen, en ook heel fijn om met elkaar te doorlopen.”* Professionals benoemen tijdens de evaluerende gesprekken dat het proces bijdroeg aan het concreet maken van ideeën uit de wijk, zo verteld iemand: *“De GO! methodiek heeft goed gewerkt voor: welke ideeën uit de buurt kunnen we concreet maken en niet overnemen, maar samen met de buurt uitvoeren? Dat liep hartstikke goed.”*

Tegelijkertijd wordt benadrukt dat de korte looptijd van ‘GO! Almere’ een belemmerende factor was voor het volledig benutten van het potentieel van de GO! methode. Zo zou er meer uit het proces gehaald kunnen worden, indien er meer tijd was voor het opbouwen van informele contacten en zorgvuldig voorbereiden van de processtappen. Daarentegen wordt de meerwaarde van het combineren van kwantitatieve data met ervaringskennis van bewoners. *“Het is goed om met bewoners te delen hoe je vanuit de gemeente naar een wijk kijkt op deze manier. Wij hebben bepaalde parameters, maar de mensen die daar wonen hebben daar een heel ander gevoel bij.”*, aldus een betrokken professional.

3.5.4 Bruikbaarheid van de GO! methode

De GO! methode blijkt in potentie een waardevol instrument te zijn voor professionals uit de wijk of beleid, die dichterbij bewoners willen komen om in co-creatie tot maatregelen te komen ter bevordering van de gezonde leefomgeving. In tegenstelling tot traditionele participatieprocessen, die vaak gericht zijn op vooraf vastgestelde doelen, benadrukt de GO! methode het gezamenlijk doorlopen van een proces. Waarbij aandacht is voor diverse belangen, een integrale aanpak en domein overstijgend samenwerken. Daarmee vraagt de methode een andere houding met betrekking tot wijkgericht werken, zo deelt een professional het volgende: *“Voor veel van mijn collega’s is dit een methode die zou kunnen helpen om dichterbij de bewoner te komen. Het valt of staat met of je echt de wijk in durft te gaan om te horen hoe zij erin staan.”*

Uitkomsten voor gemeentelijk beleid

Hoewel de GO! methode kan bijdragen aan het realiseren van tastbare uitkomsten op wijkniveau, blijkt de impact op gemeentelijk beleid beperkt wanneer het proces niet wordt ingebed in bredere beleidsstructuren. De opbrengst van de sessies wordt gewaardeerd, maar levert zelden echt nieuwe inzichten op. Zoals een professional verwoordt: *“Het heeft weer hetzelfde opgeleverd. We hebben heel veel opgehaald, maar wel binnen de onderwerpen die we al kennen.”* Daarnaast blijkt het lastig om via de methode andere, moeilijker bereikbare groepen te betrekken.

De zoektocht van gemeente Almere naar alternatieve, niet-traditionele participatievormen wordt slechts deels beantwoord door de ervaringen tijdens ‘GO! Almere’. Hoewel de GO! methode wel degelijk kan bijdragen aan het realiseren van tastbare uitkomsten van bewonersparticipatie op wijkniveau, vereist het structureel inbedden van bewonersparticipatie in de werkzaamheden van gemeente Almere een langere adem volgens betrokken professionals. Het duurzaam betrekken van de ‘unusual suspects’ vereist dan ook het creëren van een vertrouwensband door contacten en activiteiten die laagdrempeliger zijn dan de GO! methode. *“Het is een cyclisch proces, dus dat moet groeien. Een subsidie is eenmalig, maar dit proces is lange termijn. Want je wilt een beweging op gang zetten, die zorgt voor betrokkenheid vanuit bewoners en maatschappelijke partners, dat je het samen gaat doen. Dit was een mooi begin,*

deze bewoners laten zien dat het werkt en dingen gerealiseerd worden.”, zo reflecteert een van de projectleiders.

Obstakels

De structurele implementatie van de GO! methode binnen het participatiebeleid van gemeente Almere wordt echter belemmerd door zowel inhoudelijke als organisatorische factoren. Ten eerste vraagt het brede en interdisciplinaire karakter van begrippen als ‘gezonde leefomgeving’ om een interne lobby binnen de gemeente. *“Gezonde leefomgeving is heel breed. Het is niet alleen maar over fysieke gezondheid, dus je moet eerst een hele lobby gaan houden [...] Voordat je daar bent en mensen daarin meekrijgt, ben je een hele tijd verder,”* aldus een projectleider. Ten tweede vormt de beperkte tijd van ambtenaren een structurele uitdaging. De combinatie met reguliere werkzaamheden, het ontbreken van visuele en toegankelijke informatie over de methode en de kortdurende aard van het traject belemmeren een diepgaande betrokkenheid van collega’s uit verschillende domeinen binnen de gemeente Almere.

Kansen

Ondanks bovengenoemde obstakels, biedt een verdere en bredere implementatie van de GO! methode concrete kansen voor het verbinden van beleidsdoelen aan de behoeften en ervaringen van bewoners. Zo stelt een betrokken professional dat de GO! methode zeer geschikt is om bij herinrichtings- of bouwvraagstukken tot een breed gedragen visie en concrete ideeën ter invulling van een nieuwe wijk of renovatie te komen. Daarbij biedt de methode ruimte om maatregelen te formuleren die niet enkel toegespitst zijn op een enkele doelgroep uit de wijk, omdat gericht gestuurd wordt op het ‘samen bouwen’ aan de wijk vanuit de gedachte van de gezonde leefomgeving. *“[...] omdat brede mogelijkheden, ook brede doelgroepen aanspreken,”* aldus deze betrokken professional.

3.6 Deelconclusies

Ter evaluatie van ‘GO! Almere’ zijn een aantal subvragen geformuleerd, die op basis van bovenstaande resultaten beantwoord kunnen worden.

1. Welke factoren bevorderen of belemmeren de adoptie van de GO! methode?

De adoptie van de GO! methode wordt bevorderd door aandacht voor informeel contact, betrokkenheid van wijkwerkers de uitvoering van gekozen maatregelen en ondersteuning van externe partners met kennis en kunde van de methode. Moeilijkheden tijdens uitvoering van de processtappen ontstonden door tijdsdruk, beperkte representatie van bewoners, en een ingewikkelde inpassing in bestaande gemeentelijke processen. Bewonersbijeenkomsten sloten niet altijd goed aan bij de wijk (qua locatie en timing), en informatie werd onvoldoende breed gedeeld. Professionals benadrukten dat informeel en lokaal contact cruciaal is om bewoners mee te krijgen. Meer voorbereidingstijd en duidelijke communicatie richting bewoners waren wenselijk geweest.

2. Hoe tevreden zijn de projectleiders vanuit gemeente Almere over de aansluiting van de train-de-trainer trainingen op uitvoering van de GO! methode in de praktijk?

Projectleiders hebben de train-de-trainer trainingen vanuit het RIVM en GO Visie als nuttig en leerzaam ervaren. De trainingen zorgden voor verdieping en uitwisseling met partners uit de integrale leergemeenschap van ‘GO! Almere’. Toch werd ook benoemd dat de GO! methode, ondanks de prettige voorlichting, soms lastig toepasbaar is in de praktijk. Er ontbraken concrete handvatten voor situaties waarin stappen niet volgens plan verlopen. Ook is een derde training na de tweede bewonersbijeenkomst wenselijk, om samen te kijken naar hoe maatregelen in samenwerking met bewoners uitgevoerd konden worden.

3. Hoe wordt de uitvoerbaarheid van de GO! methode, zoals beschreven in het handboek en bijbehorende materialen door de GO! projectleiders en andere betrokkenen ervaren?

De uitvoerbaarheid van de GO! methode blijkt zeer afhankelijk te zijn van beschikbare tijd en persoonlijke inzet van betrokkenen. De start van het traject vergde veel afstemming met lopende processen binnen de gemeente. Toch staat dit voortraject onvoldoende beschreven in de GO! materialen. Domein overstijgend werken in het kader van de gezonde leefomgeving bleek intensief en tijdrovend naast huidige werkzaamheden van de projectleiders, waarvoor in de projectplanning en processtappen onvoldoende ruimte was ingeruimd. Zowel de projectleiders, als betrokken bewoners en professionals, hadden meer tijd nodig om stappen goed te doorlopen. Het handboek en overige materialen werden als behulpzaam maar te omvangrijk of te weinig praktisch ervaren. Er is behoefte aan een visuele samenvatting, templates en praktijkvoorbeelden van alternatieve participatievormen om de werkbaarheid van de GO! methode te vergroten.

4. In welke mate zijn de beoogde doelgroepen bereikt en actief betrokken tijdens de uitvoering van de GO! methode in Almere?

De beoogde doelgroepen zijn slechts beperkt bereikt. Ondanks flyeracties en wijk brede communicatie-inspanningen, bijvoorbeeld door de aanwezigheid op schoolpleinen en deur-tot-deur acties in de wijk, bleef de opkomst bij bewonersbijeenkomsten laag. Vooral actieve en bekende bewoners deden mee; minder gehoorde groepen, zoals expats, bleven buiten beeld. Dit leidde tot een eenzijdige vertegenwoordiging van bewoners, die voornamelijk gepensioneerd en wit waren, en twijfel over de draagkracht van de gekozen maatregelen. 'GO! Almere' vraagt om een bredere, inclusieve benadering van bewoners om de diversiteit aan doelgroepen binnen de wijk op duurzame wijze te betrekken.

5. Hoe hebben bewoners hun deelname aan 'GO! Almere' ervaren, specifiek tijdens de bewonersbijeenkomsten?

Bewoners waren positief over het initiatief van de gemeente Almere en zagen 'GO! Almere' als een kans om verder te bouwen op bestaande trajecten in de wijk, zoals de gebiedsagenda Stad-West. Tegelijkertijd vonden ze het proces soms te snel gaan, vanwege de korte looptijd van het project. De beperkte opkomst leidde tot twijfels over de representativiteit van de uitkomsten, maar zorgde wel tot een hoge mate van eigenaarschap over de resultaten van de maatregelen onder betrokken bewoners. Hoewel deelnemers zeker open staan om nogmaals deel te nemen aan een uitvoering van de GO! methode door gemeente Almere, is er behoefte aan betere informatievoorziening over de doelen en inhoud van het proces, een meer diverse betrokkenheid van medebewoners en meer tijd en ruimte voor uitvoering van de gekozen maatregelen.

4 Conclusie

De centrale vraag in dit evaluatieonderzoek luidde: *Draagt de GO! methode bij aan het op participatieve wijze creëren van een gezonde leefomgeving in Almere?* Op basis van bevindingen beschreven in het resultatenhoofdstuk, evenals gedeelde reflecties tussen betrokken partijen uit het kernteam, kan geconcludeerd worden dat de uitvoering van de GO! methode door gemeente Almere een eerste bijdrage heeft geleverd aan het vormgeven van een gezonde leefomgeving in Almere Muziekwijk Zuidoost op participatieve wijze. Deze conclusie is niet enkel gebaseerd op bovenstaand resultatenhoofdstuk, maar geformuleerd op basis van gedeelde reflecties tussen betrokken partijen uit het kernteam, inzichten uit de monitoring van betrokken GGD-onderzoekers (zie monitoringsplan) en geleerde lessen uit de integrale leergemeenschap.

Allereerst zijn in co-creatie drie maatregelensets ter bevordering van de gezonde leefomgeving in Almere Muziekwijk Zuidoost geformuleerd en opgestart door betrokken bewoners, professionals uit de wijk en collega's van de gemeente Almere, deze betrof de aanleg van een hondenontmoetingsplek, het uitbreiden van het aantal AED's en burgerhulpverleners en het opzetten van een studentenproject ter bestrijding van zwerfafval. Een vierde mogelijke maatregelenset, gericht op het bevorderen van gezonde schoolpleinen, staat nog in de startblokken. Elk van deze maatregelen draagt op eigen wijze bij aan het bevorderen, beschermen en ondersteunen van de gezondheid van bewoners van Almere Muziekwijk Zuidoost. Ook zijn de gekozen interventies een continuering van eerdere geprioriteerde thema's in de gebiedsagenda Stad-West.

Aanvullend op de tastbare uitkomsten van 'GO! Almere', geven alle betrokken stakeholders aan het traject als leerzaam ervaren te hebben. Zo zijn nieuwe inzichten opgedaan over het belang van duurzame betrokkenheid van bewoners bij het vormgeven van interventies voor de gezonde leefomgeving, maar ook nieuwe samenwerkingsrelaties ontstaan binnen de wijk. Deze ontwikkelingen dragen bij aan het ontstaan van een duurzame samenwerkingsrelaties tussen gemeente Almere en bewoners van Almere Muziekwijk Zuidoost, evenals de beweging richting wijkgericht en integraal werken zoals beschreven in de nieuwe Omgevingswet (RIVM et al., z.d.).

Toch moet ook worden vastgesteld dat de uitvoering van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost in beperkte mate aangemerkt kan worden als co-creatie. De rol van bewoners en professionals uit de wijk besloeg voornamelijk adviserende participatie over ervaringen met de buurt, meebeslissen over haalbaarheid van maatregelen op de korte termijn en uitvoering van maatregelen waar men eigenaarschap over voelde. Hoewel een eerste set maatregelen in uitvoering is, waarvan de verwachting is dat deze lokaal kunnen bijdragen aan het verbeteren van de sociale en fysieke gezonde leefomgeving, beperkten randvoorwaarden als looptijd en financiering de co-creatie van een gezamenlijke visie en doelstellingen met betrekking tot de gezonde leefomgeving.

Zodoende vereist het ontstaan van een werkelijke co-creatief en integraal samenwerkingsverband tussen de huidige stakeholders in Almere Muziekwijk Zuidoost een mogelijke herhaling van de GO! cyclus. Dit vraagt om aanvullende investeringen in tijd, kennis van co-creatieve werkwijzen en intensieve procesbegeleiding door projectleiders. Met name het verankeren van inhoudelijke en methodische kennis over de gezonde leefomgeving en co-creatie binnen de context van gemeenten en regio's vergemakkelijkt het zelfstandig uitvoeren van de GO! cyclus in de toekomst. Het ontstaan van een duurzame samenwerkingsrelatie ter bevordering van een gezonde, inclusieve en leeftijdsvriendelijke leefomgeving vraagt dan ook om het opdoen van een diversiteit aan ervaringen met integraal en domein overstijgend samenwerken door gemeenten en regio's.

4.1 Reflectie op doelstellingen

Per doelgroep is een eigen doelstelling geformuleerd die centraal stond tijdens het doorlopen van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost. Op basis van bovengenoemde inzichten uit de evaluatie en monitoring kan geconcludeerd worden in hoeverre aan deze doelstellingen is voldaan.

1. *Projectleiders en collega's van gemeente Almere doen verdere ervaring op over integraal werken, zoals beschreven in de Omgevingswet (2024).*

In de Omgevingswet (RIVM et al., z.d.) wordt een beweging richting wijkgericht en integraal werken voorgeschreven aan gemeenten en regio's, hiervoor moet diverse participatie instrumenten ingezet worden. Tijdens 'GO! Almere' hebben projectleiders en collega's van gemeente Almere op integrale wijze samengewerkt met bewoners uit én professionals werkzaam in Almere Muziekwijk Zuidoost, om te komen tot maatregelenets waarin eenieders belangen en visie vertegenwoordigd zijn. Echter waren tijdens dit proces voornamelijk collega's werkzaam in het sociale domein betrokken. Om die reden is er in minder mate sprake geweest van domein overstijgend samenwerken, een belangrijke voorwaarde voor het bevorderen van de gezonde leefomgeving vanwege de relatie met meerdere beleidsdomeinen (gezondheid, milieu, vergunningen, enzovoort).

2. *Leden uit de integrale leergemeenschap, werkzaam voor gemeente Noordoostpolder, gemeente Lelystad en provincie Flevoland, leren mee en doen nieuwe inzichten op over bewonersparticipatie in de gezonde leefomgeving.*

Alle leden uit de integrale leergemeenschap, werkzaam voor de gemeenten Noordoostpolder, gemeente Lelystad en provincie Flevoland, hebben deelgenomen aan de train-de-trainer trainingen gefaciliteerd door het RIVM en GO Visie. Daarnaast zijn de leden betrokken geweest bij het proces en uitvoering van de GO! methode in Almere Muziekwijk Zuidoost door het bijwonen van een bijeenkomst met de leergemeenschap, een start-, en afsluitende bijeenkomst. Hierin stond het gezamenlijk reflecteren op het proces en geleerde lessen centraal. Desondanks is de betrokkenheid van de gemeente Noordoostpolder, gemeente Lelystad en provincie Flevoland bij GO! Almere onderhevig geweest aan functiewisselingen en uitval van betrokken collega's. Om nieuwe inzichten over bewonersparticipatie in de gezonde leefomgeving te waarborgen is contact onderhouden via mail en telefoon met onderzoekers van hogeschool Windesheim. Ook schrijft provincie Flevoland een beleidsnotitie waarin ervaren kansen en obstakels voor de bredere implementatie van de GO! methode in Flevoland gedeeld worden.

3. *Bewoners en professionals uit de wijk maken kennis met de methodische aanpak en komen gezamenlijk tot de uitvoering van een passende maatregelenet.*

Na afloop van 'GO! Almere' is duidelijk dat bewoners en professionals uit de wijk gezamenlijk de methodische aanpak van de GO! cyclus doorlopen hebben en daardoor gekomen zijn tot de gezamenlijke uitvoering van een drietal maatregelenets in Almere Muziekwijk Zuidoost. Uit interviews en gesprekken tijdens de afsluitende bijeenkomst komt meermaals naar voren dat beide partijen een grote mate van eigenaarschap voelen over de uitvoering en de nieuwe samenwerkingsverbanden graag in de toekomst voortzetten om andere buurtinitiatieven in werking te zetten. Hoewel betrokkenen enthousiast zijn over de drie maatregelenets, betreffende een hondenontmoetingsplek, studentenopdracht over zwerfafval en extra AED's in de wijk, is regelmatig afgeweken van de methodische aanpak vanwege de krappe tijdsparre waarin de bewonersbijeenkomsten en keuze van de maatregelen moesten plaatsvinden. Dit betekent onder andere dat de relatie tussen de probleemanalyse in stap 1,2 en 3 van de GO! methode en de gekozen maatregelen beperkt expliciet is gemaakt. Daarnaast was er na besluitvorming geen gelegenheid om gezamenlijke doelstellingen te formuleren voor een latere effectevaluatie van de interventies.

4. *Onderzoekers uit het consortium dragen doormiddel van een proces- en effectevaluatie bij aan de verbetering van de GO! methode.*

Vanwege een korte looptijd van het traject (12 maanden) en bijkomende context van een latere start met de te doorlopen stappen van de GO! methode, staat uitvoering van de gekozen maatregelen enkel in de startblokken. Hoewel een aantal bewoners uit Muziekwijk Zuidoost, in samenwerking met projectleiders vanuit gemeente Almere, ten tijde van publicatie van dit rapport gestart zijn met de uitvoering, was onvoldoende tijd om binnen de gegeven periode het effect van de gekozen maatregelen te evalueren. Hierdoor hebben onderzoekers vanuit het kernteam enkel kunnen rapporteren over opgedane inzichten tijdens het doorlopen van het proces. Deze inzichten zijn verwerkt in dit evaluatierapport en resulteren in een aantal concrete aanbevelingen ter verbetering van de GO! methode.

4.2 Geleerde lessen

Zowel tijdens het proces van 'GO! Almere' als in de afrondende evaluatie zijn geleerde lessen geformuleerd in het kernteam, bestaande uit gemeente Almere, GGD Flevoland, hogeschool Windesheim, RIVM en GO Visie. Deze geleerde lessen zijn tussentijds bijgeschaafd en hieronder geordend op basis van relevante thema's.

Integraal werken	• De keuze voor een wijk of buurt ter uitvoering van de GO! methode vraagt om een 'stap 0', een voorafgaande strategische afweging tussen projectleiders en betrokken beleidsdomeinen waarbij stap 1 en 2 van de GO! methode worden doorlopen om de keuze voor een wijk te baseren op de aanwezigheid van de benodigde randvoorwaarden. • Succesvolle uitvoering van de GO! methode vergt het 'paraat' hebben van een team met betrokken collega's en professionals uit de wijk, voorwaarde is dat deze partijen eerst een gemeenschappelijk begrip ontwikkelen van de betekenis van gezonde leefomgeving en co-creatie.
Bewoners-participatie	• Het betrekken van 'unusual suspects' vereist meer flexibiliteit en inzet van projectleiders dan het doorlopen van een korte GO! cyclus toelaat. De totstandkoming van betekenisvolle co-creatie vraagt, naast bewonersbijeenkomsten, ook om het faciliteren van informele participatie door actief de wijk in te gaan. • Bewoners tijdig en inhoudelijk goed informeren over het proces en doel van de methodische aanpak vergroot de opkomst en betrokkenheid. Dit vergt meer dan alleen een uitnodiging, maar ook om samen helder krijgen van het 'waarom' en mogelijke kansen. • De aanwezigheid van professionals met inhoudelijke expertise tijdens bewonersbijeenkomsten is waardevol, mits er een goede afspiegeling is ten opzichte van de aanwezige bewonersgroep. Bewoners hechten hierbij meer waarde aan de aanwezigheid van bekende gezichten op een locatie in de wijk. • Het ontstaan van eigenaarschap over proces en maatregelen bij bewoners vraagt om tijdsinvestering in het ontstaan van duurzame relaties en aandacht voor ongelijkwaardigheid in functies. Daarna spelen 'frontlijnwerkers', zoals opbouwwerkers van welzijnsorganisaties in de wijk' een cruciale rol bij het faciliteren van vertrouwen in deze relaties.

Methodische aanpak	GO! • Het stappenplan uit de GO! cyclus is op zichzelf geen vorm van betekenisvolle co-creatie, hier is methodische onderbouwing en actieve sturing van het proces voor nodig. Co-creatie binnen deze methodische aanpak richt zich dan ook op het formuleren van breed gedragen maatregelen, alsmede de co-creatie van een probleemanalyse en prioritering van thema's uit de wijk. • De GO! methode moet niet benaderd worden als een project met een eindpunt, maar een cyclisch en iteratief proces gericht op het ontstaan van duurzame samenwerking tussen bewoners, overheden en professionals uit de wijk. Dit vraagt om herhaalde toepassing, borgen van geleerde lessen en structurele inbedding van integraal werken. • Hoewel de GO! methode is gestructureerd als een lineair proces, vraagt de praktijk om iteratie en flexibiliteit in het doorlopen van stappen. Participatie in de praktijk is complex en weerbarstig, waardoor ruimte moet zijn voor reflectie, bijsturing en heroverweging gedurende de hele GO! cyclus.
---------------------------	--

4.3 Aanbevelingen ter verbetering van de GO! methode

Bovenstaande resultaten, conclusie en geleerde lessen resulteren in een aantal aanbevelingen ter verbetering van de GO! methode, op niveau van proces en methodiek. Deze aanbevelingen bieden handvatten aan RIVM bij het aanvullen van GO! materialen en de train-de-trainer trainingen voor toekomstige projectleiders. Na afronding kan een verbeterde GO! methode overheidsorganisaties houvast bieden bij wijkgerichte projecten en de transitie naar het gebruik van participatieve instrumenten ter verbetering van de leefomgeving.

4.3.1 Aanbevelingen voor de uitbreiding van GO! materialen

- **Doorontwikkeling van het GO! maatregelenmenu.** Vul het bestaande maatregelenmenu aan met praktijkvoorbeelden die momenteel in uitvoering zijn. Documenteer ook welke maatregelen in eerdere trajecten niet succesvol bleken en waarom, zodat leerervaringen van andere gemeenten en regio's worden geborgd.
- **Vergemakkelijken van communicatie over de GO! methode.** Zowel het methodisch aanpakken van co-creatie met bewoners, als de gezonde leefomgeving, zijn nog niet wijdverspreid en vereisen daarom een 'lobby' bij betrokken collega's en deelnemende bewoners. Mogelijkheden om dit gesprek te faciliteren zijn:
 - Handvatten voor het voeren van een gesprek over de noodzaak van een breed begrip van de gezonde leefomgeving toevoegen aan het GO! handboek.
 - Ontwikkelen van een compacte hand-out (1 A4) waarop het doel en de aanpak van de GO! methode helder en visueel beschreven staat.
 - Toevoegen van een standaard format voor presentaties, waarin inhoudelijke informatie over de GO! methode visueel gemaakt is.
- **Uitbreiding van de procesinstructie in het GO! handboek.** Maak bij elke stap van de methode duidelijk 'waarom' deze stap belangrijk is en wat een stap moet opleveren. Omdat co-creatie in de praktijk om veel flexibiliteit van projectleiders vraagt, is het handig om meer inzicht te krijgen in welke informatie elke stap van GO! moet opleveren. Dat geeft houvast bij het inzetten van andere activiteiten en methoden om toch tot hetzelfde resultaat te komen. Daarnaast zijn extra handvatten en informatie nodig over het volgende:
 - Praktijkvoorbeelden van co-creatie, evenals mogelijke werkvormen om de bewonersbijeenkomsten uit stap 4 en 5 te structureren.

- Aanvullende informatie over alternatieve routes en informelere vormen van participatie, om projectleiders beter te ondersteunen in situaties waarin de GO! cyclus niet volgens stappenplan doorlopen kan worden.
- **Ondersteuning van de implementatie van de GO! methode in de praktijk.** Projectleiders hebben over het algemeen minimale ervaring met co-creatie. Organiseer daarom een derde train-de-trainer sessie na selectie van de maatregelenets, gericht op het gezamenlijk uitvoeren van de interventies in de praktijk en het onderhouden van een duurzame relatie met bewoners en professionals uit de wijk.
- **Herzien van stappenplan in GO! cyclus.** De succesvolle implementatie van de GO! methode heeft duidelijke randvoorwaarden, zoals inbedding in lopende bestuurlijke processen, voldoende tijd en beschikking tot expertise over co-creatie en de gezonde leefomgeving. Dit betekent dat het voortraject, ofwel stap 0, van de GO! methode om een grotere tijdsinvestering vraagt dan soms verwacht, ook zijn er tijdens het proces iteratiemomenten nodig. Een aantal concrete suggesties van adviseurs uit het kernteam zijn:
 - Bouw iteratiemogelijkheden in bij de start van het proces. Doorloop eerst stap 1 en 2 om tot de keuze voor een geschikte wijk te komen, doorloop dit proces eventueel opnieuw. Volg daarna stap 1 t/m stap 6 in de gekozen wijk wanneer alle randvoorwaarden aanwezig zijn.
 - Benoem sleutelmomenten in de GO! cyclus explicieter en stel hierbij de volgende vragen: *is de groepssamenstelling voldoende divers? Is de probleemanalyse helder en gedeeld? Komen we tot gezamenlijke prioritering? Zijn de oplossingsrichtingen haalbaar en kunnen we de keuze onderbouwen?*

4.3.2 Aanbevelingen voor het doorlopen van de GO! cyclus

- **Bepaal vroeg in het proces het doel (verantwoording/leren/bijsturen) en de scope (aspecten/vraagstellingen) van de procesmonitoring.** Deze elementen bepalen mede vanaf welk moment het betrekken van een onderzoeker of onafhankelijk adviseur nodig is, evenals op welke wijze zij een bijdrage leveren aan het proces. Vroeg aanhaken van deze partijen biedt meer mogelijkheden bij ondersteuning bij methodisch denken en werken, evenals het maken van een vertaalslag naar monitoring van de maatregelen. Andere aanbevelingen met betrekking tot procesmonitoring zijn:
 - Wees selectief en monitor alleen zaken waar concrete acties aan gekoppeld zijn.
 - Overweeg een minder diepgaande en gerichtere vorm van procesmonitoring bij herhaalde toepassing van de GO! in hetzelfde gebied.
- **Bepaal tijdens de uitvoering van stap 4 (uitkiezen van optionele maatregelenets) welke effectevaluatie of monitoring nodig gaat zijn in de wijk.** De aard en omvang van de maatregelenets bepaald welke inzet en aanpak nodig is, enkel een lokale evaluatie bij eerder beproefde interventies of een wetenschappelijke rapportages bij innovatieve of risicovolle interventies (laatstgenoemde kan onderdeel worden van het GO! maatregelenmenu).
- **Investeer tijd en aandacht in het creëren van een gemeenschappelijk begrip** tussen betrokken professionals uit de wijk en collega's van diverse beleidsdomeinen over: de betekenis van gezonde leefomgeving, de reikwijdte van de GO! methode en de implicaties voor domein overstijgend samenwerken.
- **Borg geleerde lessen binnen de organisatie ter verbetering van een vervolgproces.** Bij herhaalde toepassing van de GO! methode is het nodig om benodigde expertise en vaardigheden, evenals financiering, voor de langere termijn te beleggen. Dit betreft het ontwikkelen en delen van methodische kennis en co-creatie vaardigheden en het organiseren van voldoende tijd en gelegenheden (trainingen, ontmoetingen en bijeenkomsten) om te komen tot a) gezamenlijk begrip over gezonde omgeving, de GO! methode en wat dat betekent voor welke partijen, b) het leren toepassen, en c) een passend samengesteld groep inwoners te bereiken om (cyclisch) co-creatie mee te doen.

5 Discussie

Dit onderzoeksrapport biedt waardevolle inzichten over de adoptie, uitvoerbaarheid, tevredenheid en bruikbaarheid van de GO! methode door gemeente Almere en kan daarmee dienen als voorbeeld voor anderen gemeenten of regio's die kennis willen maken met de GO! methode. Naast het formuleren van geleerde lessen en concrete aanbevelingen, roept de evaluatie van 'GO! Almere' ook vragen op over de duurzaamheid, rolverdeling en procesverloop van co-creatie met bewoners. In deze discussie worden de belangrijkste bevindingen kritisch beschouwd, evenals beperkingen van het onderzoek besproken. Reflectie op bevindingen

De ervaringen in Almere Muziekwijk Zuidoost laten zien dat de GO! methode slechts beperkt zelfstandig toepasbaar is door gemeenten en regio's zonder ondersteuning van een kernteam met inhoudelijke en methodische kennis van de gezonde leefomgeving en participatie instrumenten. Waarbij de context en looptijd van 'GO! Almere' belemmerende factoren waren voor de mate van zelfstandigheid. Tijdens het traject hebben betrokken onderzoekers en landelijke GO! experts een centrale rol vervuld in de inhoudelijke en procesmatige begeleiding, onder andere door het voorbereiden van bewoners-bijeenkomsten. Dit beperkte de rol die eigenlijk was weggelegd voor onafhankelijke adviseurs met expertise op het gebied van de gezonde leefomgeving. Voor bredere en duurzame toepassing van de GO! methode elders is het van belang om expliciet te beleggen wie beschikt over de benodigde expertise op het gebied van gezondheid, methodisch werken en co-creatievaardigheden binnen of buiten desbetreffende overheden. Ervaringen met 'GO! Almere' roepen dan ook vragen op over de rolverdeling en positionering van betrokken partijen bij processen van bewonersparticipatie. In de huidige situatie nam gemeente Almere zowel een uitvoerende als kaderende rol op zich, wat voor verwarring kan zorgen binnen het co-creatieve proces. Een alternatieve aanpak zou zijn om opbouwwerkers of wijkregisseurs een leidende en onafhankelijke positie te geven, waarbij de gemeente een faciliterende en ondersteunende rol vervult.

Daarnaast blijkt uit het traject dat co-creatie, zoals beoogd binnen de GO! methode, een langere adem vraagt dan één projectcyclus kan bieden. Participatie is een cyclisch proces dat pas effectief wordt als bewoners meerdere positieve ervaringen opdoen en vertrouwen opbouwen. In Almere was de doorlooptijd van één jaar te kort om een representatieve, lerende gemeenschap van bewoners op te bouwen, ondanks zeer positieve ervaringen van de kleine groep actieve bewoners. De rol van projectleider is in dit verband complex en vraagt om competenties die passen bij procesbegeleiding en co-creatie, een rol die niet vanzelfsprekend door beleidsprofessionals wordt vervuld. Voor toekomstige implementaties van de GO! methode is het wenselijk om tijd, ruimte en ondersteuning te organiseren voor het ontwikkelen van deze vaardigheden, bijvoorbeeld via een tweede cyclus waarin geleerde lessen expliciet worden toegepast.

5.1 Beperkingen van het onderzoek

Het evaluatieonderzoek kende verschillende beperkingen als gevolg van de korte looptijd (12 maanden) en beleidsmatige context van 'GO! Almere'. De stappen uit de GO! cyclus zijn in korte tijd doorlopen, waardoor er geen gelegenheid was om inzichten uit tussentijdse evaluatie te implementeren. Daarnaast is door tijdsdruk afgezien van een effectevaluatie van de maatregelen die ten tijde van publicatie in uitvoering zijn. Onderzoeksresultaten beperken zich dan ook tot inzichten over het proces van 'GO! Almere'.

Daarnaast is de geplande intensieve betrokkenheid van de integrale leergemeenschap maar deels gerealiseerd. Hoewel aan het begin van het traject een gezamenlijke reflectie plaatsvond, zijn er in de rest van het proces geen tussentijdse reflectiemomenten meer geweest met deze stakeholders. Leden uit de integrale leergemeenschap waren aanwezig bij de start- en afsluitende bijeenkomst, evenals één

bijeenkomst met de integrale leergemeenschap. Opgedane geleerde lessen door deze partijen zijn voornamelijk gedestilleerd uit notulen van participerende observaties. Ook het perspectief van wijkprofessionals die betrokken waren bij het uitvoeringsproces ontbreekt in de evaluatie, vanwege tijdsdruk tijdens de afronding. In totaal zijn slechts zes evaluerende gesprekken gevoerd, dat beperkt de scope en kwaliteit van deze resultaten. Daarentegen zijn de overkoepelende inzichten aangevuld met een grote hoeveelheid kwalitatieve data uit de analyse van notulen, observatieverslagen en overige documenten.

De looptijd van één jaar bleek onvoldoende voor het volledig doorlopen van alle GO! stappen én het implementeren en evalueren van maatregelen ter bevordering van de gezonde leefomgeving. Hierdoor is het niet mogelijk gebleken om een tweede, zelfstandig doorlopen cyclus te observeren, wat waardevolle informatie had kunnen opleveren over het leerproces binnen gemeente Almere. Een volgende implementatie van de GO! methode in Almere heeft baat bij een langere looptijd, waardoor meer tijd is voor evaluatie en monitoring van het proces en bijkomende borging van geleerde lessen over integraal en domein overstijgend werken ten behoeve van bewonersparticipatie in de gezonde leefomgeving.

Bijlagen

In onderstaande bijlagen zijn alle gebruikte materialen ter evaluatie van de GO! methode vindbaar, ter ondersteuning van het FAIR-principe.

A - Toestemmingsformulier

Toestemmingsformulier evaluatieonderzoek

GO! Almere

Windesheim Almere, GGD Flevoland en de gemeente Almere

Wat vraagt het onderzoeksteam van u?

Het onderzoeksteam van 'GO! Almere' vraagt uw toestemming voor de volgende vier punten:

1. Toestemming om u te benaderen voor een interview.
2. Toestemming voor het opnemen en uitwerken van uw interview.
3. Toestemming om uw gegevens die wij (het onderzoeksteam) verzamelen te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. Deze gegevens worden vertrouwelijk verwerkt en alleen ingezien en verwerkt door de betrokken onderzoekers.
4. Toestemming om uw gegevens die wij verzamelen te bewaren voor een termijn van maximaal 10 jaar.

U geeft toestemming door uw handtekening op de toestemmingsverklaring te zetten (zie de volgende pagina van dit document). Eerst vraagt het onderzoeksteam uw handtekening als bewijs dat u de informatie hebt begrepen. Daarna voor de punten 1 tot en met 4 die hierboven beschreven staan.

Lees ook onderstaande verklaringen goed door:

- Ik heb voldoende informatie gekregen.
- Ik heb de mogelijkheid (gehad) om vragen te stellen over dit onderzoek.
- Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik toestemming wilde geven voor deelname aan dit onderzoek.
- Ik weet dat deze toestemming helemaal vrijwillig is.
- Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen mijn toestemming in te trekken. Ik hoef daar geen reden voor op te geven. De gegevens die tot dan toe verzameld zijn, zullen gebruikt worden voor het onderzoek.

Als u toestemming geeft voor de verschillende onderdelen en de verklaringen op u van toepassing zijn kunt u uw handtekening of paraaf op de pagina hieronder noteren (let op: voor de volledigheid vragen wij een handtekening per onderdeel – onderteken of parafeer alstublieft het gehele document). Voor meer informatie over de privacyverklaring, zie de [website van de GGD Flevoland](#) en de [website van hogeschool Windesheim](#).

Handtekening deelnemer *[in te vullen door deelnemer]*

Naam deelnemer:

Plaats:

Datum:

Handtekening ter akkoord van informatie:

1. Ik verleen toestemming om mij te benaderen voor een interview	Handtekening:
2. Ik verleen toestemming voor het opnemen en uitwerken van mijn interview door het onderzoeksteam	Handtekening:
3. Ik verleen toestemming om de verzamelde gegevens te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek	Handtekening:
4. Ik verleen toestemming om de verzamelde gegevens te bewaren in ons bestand voor een periode van maximaal 10 jaar	Handtekening:

Handtekening onderzoeker *[in te vullen door onderzoeker]*

Ik verklaar hierbij dat ik deze deelnemer volledig over het genoemde onderzoek heb geïnformeerd (d.w.z. dat ik alle eventuele vragen van de deelnemer heb beantwoord).

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte.

Naam onderzoeker:

Plaats:

Datum:

B - Interview guide

Algemene introductie

- Introductie interviewer en doel van het interview
- Uitleg over vertrouwelijkheid en toestemming voor opname
- Uitleg over de GO! methode indien nodig
- Toelichting op het doel van de evaluatie (proces en inzicht in eigen werkwijze)

Projectleiders

<i>Adoptie</i>	Focus op: factoren die toepassing GO! methode belemmeren en bevorderen. • Hoe heeft u de adoptie van de GO! methode binnen de gemeente ervaren? • Welke obstakels bent u tegengekomen tijdens toepassing van de GO! methode? • Welke factoren waren ondersteunend in het uitvoeren van de GO! Methode?
<i>Uitvoerbaarheid</i>	Focus op: GO! Materialen. • Hoe werkbaar zijn het handboek en de materialen van GO!?
<i>Tevredenheid</i>	Focus op: train-de-trainer trainingen binnen GO! methode. • Wat vond u van de inhoud en relevantie van de training? • In hoeverre heeft de training u voorbereid op uitvoering van de GO! methode?
<i>Bruikbaarheid</i>	Focus op: beleidsimpact. • In hoeverre sluit de GO! methode aan bij de gemeentelijke werkwijze? • Hoe bruikbaar zijn de uitkomsten en geleerde lessen van het onderzoeksproject voor verdere beleidsvorming?
<i>Onderzoeksdoel</i>	Reflecteren op: <i>Projectleiders en collega's van gemeente Almere doen verdere ervaring op over integraal werken, zoals beschreven in de Omgevingswet.</i>

Betrokken collega's van gemeente Almere

<i>Adoptie</i>	Focus op: factoren die toepassing van GO! methode bevorderen en belemmeren. • Welke factoren waren belemmerend of bevorderend tijdens de uitvoering van de GO! methode door de gemeente Almere? • Hoe heeft u de adoptie van de GO! methode door de gemeente Almere ervaren?
<i>Bruikbaarheid</i>	Focus op: toepassing van GO! methode in eigen organisatie. • Hoe bent u van plan de GO! methode toe te passen/te borgen binnen de eigen organisatie? • Welke inzichten heeft u opgedaan tijdens uw betrokkenheid bij de uitvoering van 'GO! Almere'?
<i>Onderzoeksdoel</i>	Reflecteren op: <i>Leden uit de integrale leergemeenschap leren mee en doen nieuwe inzichten op over bewonersparticipatie in de gezonde leefomgeving.</i>

Professionals in de wijk (bv. wijkteam, welzijnswerk, GGD)

<i>Adoptie</i>	Focus op: samenwerking in de wijk. • Hoe heeft u de toepassing van de GO! methode ervaren?
----------------	--

	Welke factoren hebben tijdens het proces uw deelname als professionals belemmerd of bevorderd?
<i>Tevredenheid</i>	Focus op: relevantie maatregelen-set. - In hoeverre vond u de gekozen maatregelen-set passend voor de wijk? - Hoe heeft u de samenwerking met bewoners en gemeente Almere ervaren tijdens 'GO! Almere'?
<i>Bruikbaarheid</i>	Focus op: aansluiting GO! methode op eigen praktijk. Sluit de GO! methode voldoende aan bij de werkwijze binnen uw werkveld?
<i>Onderzoeksdoel</i>	Reflecteren op: <i>Bewoners en professionals uit de wijk maken kennis met de methodische aanpak en komen gezamenlijk tot de uitvoering van een passende maatregelen-set.</i>

Bewoners uit Muziekwijk Zuidoost

<i>Tevredenheid</i>	Focus op: ervaring en betrokkenheid bij project. - Hoe heeft u de bewonersbijeenkomsten ervaren? - Heeft deelname aan het project iets veranderen in hoe u naar uw wijk/een gezonde leefomgeving kijkt?
<i>Bruikbaarheid</i>	Focus op: uitgekozen maatregelen-set. - Sluit de uitgekozen maatregelen-set naar uw idee aan bij behoeften in de wijk? - Heeft de gekozen methode geholpen een maatregel uit te kiezen waar iedereen zich in kon vinden, tijdens de bewonersbijeenkomsten?
<i>Onderzoeksdoel</i>	Reflecteren op: <i>Bewoners en professionals uit de wijk maken kennis met de methodische aanpak en komen gezamenlijk tot de uitvoering van een passende maatregelen-set.</i>

Afsluiting

- Wat zou u willen meegeven aan de projectgroep ter verbetering van de GO! methode?
- Heeft u verder nog iets toe te voegen wat belangrijk is om mee te nemen in de evaluatie?
- Bedanken voor deelname aan onderzoek
- Vooruitblik op terugkoppeling van resultaten

C - Codeerschema

Kernpunten ter evaluatie	Aantal	Sub-code	Aantal
Adoptie van GO! methode	20	Factoren die adoptie belemmeren	11
		Factoren die adoptie bevorderen	9
Tevredenheid over GO! methode	26	Tevredenheid – Projectleiders	5
		Tevredenheid – Bewoners	15
		Tevredenheid – Professionals	5
Uitvoerbaarheid van GO! methode	14	Reflectie op materialen	11
		Reflectie op train-de-trainer trainingen	3
Bruikbaarheid van GO! methode	16	Factoren die bruikbaarheid bevorderen	5
		Factoren die bruikbaarheid verminderen	11
Procesevaluatie van GO!	19	N.v.t.	N.v.t.
Effectevaluatie van GO!	19	Opgedane inzichten van betrokkenen	10

D - Samenvatting van evaluatie

Adoptie	Tevredenheid
<u>Bevorderend:</u> • De methode biedt structuur en helpt om tot concrete uitkomsten te komen. • Brede betrokkenheid (inclusief partijen zoals Windesheim, GGD, RIVM) biedt ondersteuning, spiegeling en legitimeert de methode. • Het doorlopen van alle stappen biedt veel informatie over de wijk, ook al was deze niet altijd nieuw. <u>Belemmerend:</u> • Te strakke planning en te hoge tijdsdruk belemmeren diepgang en duurzame relaties met bewoners. • De methode biedt te weinig handvatten voor andere vormen van participatie (buiten bijeenkomsten) waardoor vooral de 'usual suspects' worden bereikt. • GO! vereist veel afstemming met bestaande gemeentelijke structuren (bv. gebiedsagenda), wat de adoptie bemoeilijkt. • Afwezigheid van een duidelijke, onafhankelijke regie of 'wijkverbinder' leidt tot druk en wantrouwen.	<u>Positief:</u> • GO! biedt concrete handvatten en een duidelijke structuur. • De methode biedt mogelijkheden tot leren en reflecteren op participatieprocessen. • Het procesgericht karakter biedt waardevolle ervaring, met name domein overstijgend werken. <u>Kritisch:</u> • Te rigide stappen en te weinig ruimte voor bijsturen maken de methode soms minder geschikt. • De methode biedt onvoldoende aandacht voor informele contacten en duurzame relaties met bewoners. • Afwezigheid van duidelijke uitkomstgerichtheid maakt GO! minder herkenbaar en aantrekkelijk voor collega's die gewend zijn met concrete resultaten te werken.
Uitvoerbaarheid	Bruikbaarheid
<u>Sterke punten:</u> • Geschikt om brede ideeën te vertalen naar concrete acties. • Goed toepasbaar wanneer de projectleider verbonden is met de wijk en beschikt over communicatieve vaardigheden. <u>Zwakke punten:</u> • Te weinig handvatten bij onverwachte ontwikkelingen, onvoldoende adaptief. • Bij hoge druk en beperkte capaciteit ontstaan risico's zoals: • Weinig informele contacten. • Slechte aansluiting met andere lopende processen. • Afhankelijkheid van individuele projectleiders maakt de methode kwetsbaar.	<u>Kansen:</u> • Biedt een concrete invulling van participatieprocessen die bijdragen aan domein overstijgende samenwerking. • Goed toepasbaar bij specifieke projecten zoals de herinrichting van een plein of wijkrenovatie. • Levert bruikbare inzichten op over de wijk, mits resultaten breed worden gedeeld. <u>Belemmeringen:</u> • De focus op korte termijn acties leidt tot niet-breed gedragen maatregelen en risico op tegenstand. • De methode biedt onvoldoende handvatten om met complexiteit en onzekerheid om te gaan. • Resultaten worden niet systematisch teruggekoppeld naar de hele wijk, waardoor draagvlak beperkt blijft.

• Meer training nodig over het begrijpen, communiceren en doorleven van de methode.	
---	--

Literatuurlijst

Den Hertog, F., Hin, J., Van Alphen, T., Bulder, E., Sevinga, M., Bakker, I., Slopsema, J., & Van Ederen, K. (2023). *GO! methode voor dorpen in landelijk gebied*. RIVM. <https://www.rivm.nl/documenten/go-methode-voor-dorpen-in-landelijk-gebied>

Ministerie van Algemene Zaken. (2024, 11 juni). GALA - Gezond en Actief Leven akkoord. Rapport | Rijksoverheid.nl. Geraadpleegd op 17 juli 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/01/31/gala-gezond-en-actief-leven-akkoord>

Omgevingswet (2024, 1 januari). Geraadpleegd op 17 juli 2025, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0037885/2024-01-01/>
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. (z.d.). *GO! methode voor dorpen in landelijk gebied*. RIVM. <https://www.rivm.nl/gezondeleefomgeving/GO-methode-voor-dorpen-in-landelijk-gebied>

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, Rijkswaterstaat, & Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. (z.d.). *Landelijke regelgeving en beleid gezonde leefomgeving*. Gids Gezonde Leefomgeving. Geraadpleegd op 17 juli 2025, van <https://www.gezondeleefomgeving.nl/aan-de-slag/wettelijk-kader>